

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Ιδρύει: Τέλλουρας, Γράμματα, Πολιτισμός, Επιστήμες

ΤΟ «ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ»

Χρήσιμο επιστημονικό εργαλείο

Π. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Το πρόσωπο του Ιούδα ανέκαθεν αποτελούσε σημείο έντονου προβληματισμού, αφού σε κανένα άλλο άτομο δεν συνδυάστηκαν τόσο παράξενα και αινιγματικά τα στοιχεία της ελεύθερης βούλησης και της θείας πρόνοιας. Αυτός πρέπει να είναι και ο λόγος που η προσωπικότητά του άσκησε μαγευτική έλξη σε καλλιτέχνες, θεολόγους, αλλά και στις ευρύτερες μάζες. Σε αυτές μάλιστα, πέρα των ιστορικών και θεολογικών διλημάτων, δημιούργησε δυστυχώς και ηθικά προβλήματα με τεράστιες κοινωνικές επιπτώσεις, που ορισμένες φορές κατέληγαν σε έναν ανεπίτρεπτο αντισημιτισμό, που ουσιαστικά ακύρωνε και αυτό το νόημα του απολυτρωτικού θανάτου του Ιησού. Γι' αυτό και από την εποχή ακόμη του Ωριγένη (τέλος β' μ.Χ. αι.) μέχρι και σήμερα υποστηριζόταν η άποψη ότι, όποια και αν ήταν η πρόθεση του Ιούδα, αυτή δεν μπορεί παρά να καλύπτεται από την επιθανάτια δέηση του εσταυρωμένου «*Πάτερ, άφες αυτοίς, ου γαρ οίδασι τι ποιούσι*» (Λουκ. 23, 34). Αλλωστε στις ευαγγελικές περί Ιούδα διηγήσεις ιστορικά στοιχεία και θεολογικές ερμηνείες είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες.

Είναι επομένως δικαιολογημένος ο θόρυβος που δημιούργησε η ανακάλυψη του λεγόμενου «Ευαγγελίου του Ιούδα». Σε αυτό συνέτεινε και η επίσημη παρουσίασή του τη μέρα ακριβώς (Πέμπτη, 13 Απριλίου) που ο δυτικός χριστιανικός κόσμος γιόρταζε την «παράδοση» του Ιησού. Το κοπτικό αυτό κείμενο για πάνω από δύο χρόνια παρουσιαζόταν στα διεθνή μέσα ενημέρωσης ως μια συγκλονιστική ανακάλυψη, η οποία θα ανέτρεπε την καθιερωμένη εικόνα των απαρχών του Χριστιανισμού. Τελικά τίποτε από αυτά δεν συνέβη.

Πρώτα πρώτα δεν πρόκειται για «ευαγγέλιο» με την κλασική σημασία του όρου, αλλά για «απόκρυφη πραγματεία», το αγαπημένο φιλολογικό είδος του χριστιανικού γνωστικισμού. Και φυσικά δεν γράφτηκε από τον Ιούδα. Το περιεχόμενό του απλά επιβεβαιώνει ό,τι γνώριζε εδώ και δεκαετίες η επιστημονική κοινότητα για τον γνωστικισμό. Για τη σχέση μάλιστα του Ιησού με τον Ιούδα το κείμενο αυτό δεν μας λέει τίποτα περισσότερο από ό,τι υπαινίσσεται η γνωστή ροκ όπερα *Jesus Christ Superstar*. Η θετική εκτίμηση για το πρόσωπο και την αποστολή του Ιούδα στο κείμενο αυτό είναι αναμενόμενη. Η σημαντικότερη πληροφορία του εντοπίζεται στη σελίδα 56, σειρές 18εξ: «*Εσύ θα τους υπερβείς όλους αυτούς. Γιατί εσύ θα θυσιάσεις τον άνθρωπο που με ενδύει*», που αποδεικνύει τον δυαλιστικό και αντιιστορικό προσανατολισμό του κειμένου. Σε αντίθεση μάλιστα με τα κανονικά ευαγγέλια, αλλά και πολλά εξωβιβλικά κείμενα, όπως το «ευαγγέλιο» της Μαρίας (της Μαγδαληνής), απουσιάζει παντελώς το γυναικείο στοιχείο.

Η επίσημη βέβαια εκδοχή του χριστιανισμού διαφέρει ριζικά από εκείνη του «ευαγγελίου» του Ιούδα, και φυσικά και του γνωστικισμού στο σύνολό του. Τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος, ο Χριστός μοιράστηκε από τη γέννησή του μέχρι και το σταυρικό του θάνατο τις τύχες της ανθρωπότητας, «*ίνα διά του θανάτου καταργήση τον το κράτος έχοντα του θανάτου*» (Εβρ. 2, 14). Και το χαρμόσυνο αυτό μήνυμα (ευαγγέλιο) του επίσημου χριστιανισμού δεν μπορεί με κανένα τρόπο να περιοριστεί σε κάποια προνομαϊκή ομάδα που δήθεν κατέχει τη γνώση (εξ ου και γνωστικοί), αλλά αφορά όλον τον κόσμο, αφού κατά τον απόστολο Παύλο «*δύναμις Θεού εστιν εις σωτηρίαν παντί τω πιστεύοντι, Ιουδαίω τε πρώτον και Ελληνι*» (Ρωμ. 1, 16).

Κατ' εμέ, το πρόβλημα κειμένων όπως το «ευαγγέλιο» του Ιούδα είναι άμεσα συνδεδεμένο με την ιστορικότητα. Ενώ δηλαδή για τον επίσημο χριστιανισμό η ιστορικότητα, ο «Ιστορικός Ιησούς», αποτελούσε κριτήριο ορθής πίστης, οι διάφορες περιθωριακές ομάδες, από τις οποίες ουσιαστικά προήλθε και το «ευαγγέλιο» του Ιούδα, είχαν ως επί το πλείστον δυαλιστικές, αντιιστορικές και αντιυλιστικές πεποιθήσεις, τις οποίες φυσικά η νεωτερικότητα θα απέρριπτε ασυζητητί.

* Η σπουδαιότητα του κειμένου συνίσταται στις πολλές δευτερογενείς πληροφορίες, με τις οποίες θα αξιολογηθούν ασφαλέστερα τόσο η λειτουργική παράδοση του χριστιανισμού όσο και ο ιδεολογικός κόσμος του γνωστικισμού

Την αντιιστορική αυτή κατανόηση του κόσμου ο επίσημος χριστιανισμός αντιμετώπισε περισσότερο σε ηθική παρά σε δογματική βάση. Όπως έγραφε ο Ιγνάτιος Αντιοχείας, ο κατ' εξοχήν «εκκλησιαστικός» συγγραφέας των αρχών του β' μ.Χ. αιώνα, «*περί αγάπης ου μέλει αυτοίς, ου περί χήρας, ου περί ορφανού, ου περί θλιβομένου, ου περί δεδεμένου ή λελυμένου, ου περί πεινώντος ή διψώντος*» (Σμυρν. 6, 6). Αυτό φανερώνει το ιδεολογικό χάσμα που χώριζε τον αρχέγονο (αλλά και τον σημερινό) χριστιανισμό από τις κάθε μορφής ετερόδοξες πεποιθήσεις.

Παρ' όλα αυτά, το «ευαγγέλιο» του Ιούδα αποτελεί πολύ σημαντική ανακάλυψη, όχι όμως και τη σημαντικότερη των τελευταίων εξήντα χρόνων, όπως διατείνεται η National Geographic Society, η οποία ανέλαβε την έκδοσή του. Την πραγματική βέβαια αποτίμηση αυτής της ανακάλυψης, τώρα που έπεσαν πια τα φώτα της δημοσιότητας, θα την κάνει με νηφαλιότητα και αντικειμενικότητα η επιστήμη, όπως την κάνει για το «ευαγγέλιο» της *Μαρίας*, και όπως την έκανε για το «ευαγγέλιο» του *Θωμά*, και κυρίως για *Τα Λόγια του Ιησού*, τα οποία πρόσφατα παρουσιάσαμε στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό από τις εκδόσεις «Αρτος Ζωής».

Εύλογο λοιπόν το ερώτημα: Σε τι συνίσταται η σπουδαιότητά του; Απλούστατα, στις πολλές δευτερογενείς πληροφορίες, με τις οποίες θα αξιολογηθούν ασφαλέστερα τόσο η λειτουργική παράδοση του χριστιανισμού όσο και ο ιδεολογικός κόσμος του γνωστικισμού. Το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων γύρω από τη σταύρωση μάλλον δεν φαίνεται να επηρεάζεται. Η ανακάλυψη όμως του «ευαγγελίου» του Ιούδα έρχεται να επιβεβαιώσει την ποικιλομορφία και πολυπλοκότητα της αρχέγονης χριστιανικής φιλολογικής παραγωγής, να εδραιώσει την από καιρού διαμορφωθείσα επιστημονική άποψη περί πολυμορφίας του αρχέγονου χριστιανισμού, ενώ ασφαλώς θα βοηθήσει έμμεσα και στην ακριβέστερη θεώρηση των απαρχών του χριστιανισμού.

Ο κ. Πέτρος Βασιλειάδης είναι καθηγητής Θεολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, πρόεδρος της Παγκόσμιας Συνομοσπονδίας Θεολογικών Σχολών.

Το ΒΗΜΑ, 23/04/2006, Σελ.: Β46

Κωδικός άρθρου: Β14745Β462

ID: 277029